

Barbara Jelonek
(Uniwersytet Wrocławski)

„WSCHODZĄCE SŁOŃCE NA PACYFIKU” SAMUELA ELIOTA MORISONA – HISTORIA SUKCESÓW I PORAŻEK OD PEARL HARBOR DO COLOMBO¹

ABSTRAKT

‘THE RISING SUN IN THE PACIFIC’ BY SAMUEL ELIOT MORISON – HISTORY OF SUCCESSES AND FAILURES FROM PEARL HARBOR TO COLOMBO

Samuel Eliot Morison was a longtime professor of history at Harvard University, author of numerous books and articles, also he was a winner of many awards, including two Pulitzer Prizes, two Bancroft Prizes and the Balzan Prize. He was also awarded the Medal of Freedom. His life’s work is fifteen volumes of the History of the US Navy during World War II. The third volume in this article will be reviewed here.

KEYWORDS: Japan, Pearl Harbor, Bancroft Prize, Morison

SŁOWA KLUCZOWE: Japonia, Pearl Harbor, *Bancroft Prize*, *Morison*, recenzja

*Nieobliczalny czas ten, wszechpotężny,
Wszakże, co skryte, co jawne zaciemi,*

1 *Wschodzące Słońce na Pacyfiku. 1931 – Kwiecień 1942*, tłum. M. Perzyński, wyd. Oficyna Wydawnicza Finna, Gdańsk 2014, s. 456. (Wydanie pierwsze: *The Rising Sun in the Pacific, 1931–April 1942: History of United States Naval Operations in World War II*, Volume 3, Little Brown and Company, Boston, 1948 p. 448. Wydanie wznowione przez Naval Institute Press w 2010 roku).

*Wszystko ma w mocy; kto krzywoprzysiężny.
Tego obnaży, zaciętą myśl zmieni.*

Sofokles, Ajaks, 646–649²

Wprowadzenie

Samuel Eliot Morison³ był długoletnim profesorem historii na Uniwersytecie Harvardzkim⁴, autorem licznych książek i artykułów⁵, a także laureatem wielu nagród m.in. dwóch Nagród Pulitzera⁶, dwóch Nagród Bancrofta⁷

- 2 *Tragedie Sofoklesa* w przekładzie R.R. Chodkowskiego, Warszawa 2009. Cyt. za S.E. Morison, *Wschodzące Słońce na Pacyfiku. 1931 – Kwiecień 1942*, tłum. M. Perzyński, Oficyna Wydawnicza Finna, Gdańsk 2014, s. 5.
- 3 S.E. Morison urodził się 9 lipca 1887 roku w Bostonie, gdzie zmarł 15 maja 1976 roku. Morison to amerykański historyk, autor monumentalnej 15-tomowej *History of United States Naval Operations in World War II*, odznaczony Medalem Wolności, dwukrotny laureat Nagrody Pulitzera, profesor Harvard University, kontradmirał United States Naval Reserve. Zob. *Samuel Eliot Morison (1887-1976)*, <http://www.usconstitutionmuseum.org/about-us/mission-and-history/samuel-eliot-morison/> (dostęp: 30.09.2015); A. Harvey, *Eric Geddes: Sole survivor of WWII RAAF air-crew wins fight to erase historic slur over Savo Island bloodbath*, <http://www.abc.net.au/news/2014-10-27/raaf-veteran-wins-fight-to-clear-crews-name/5844958> (dostęp: 30.09.2015); *Samuel E. Morison's Columbus Expedition Reaches United States After Five Months of Following Explorer's Courses*, <http://www.thecrimson.com/article/1940/2/2/samuel-e-morisons-columbus-expedition-reaches/> (dostęp: 30.09.2015).
- 4 W latach 1915–1955. Zob. *The Rising Sun in the Pacific 1931–April 1942*, <http://www.usni.org/store/books/catalog-holiday-2011/books-naval-history-enthusiast-holiday-2011/rising-sun-pacific-1931> (dostęp: 30.09.2015).
- 5 Był autorem m.in. *Life of Harrison Gray Otis* (1913); *Maritime History of Massachusetts* (1921); *Oxford History of the United States* (1927); *Builders of the Bay Colony* (1930); *Portuguese Voyages to America* (1940); *Admiral of the Ocean Sea* (1942); *Oxford History of the American People* (1965); *By Land and By Sea* (1953); *Spring Tides* (1965); „*Old Bruin*”, *A Biography of Commodore Matthew C. Perry* (1967). Zob. *Samuel Eliot Morison*, <http://www.history.navy.mil/research/histories/biographies-list/bios-m/morison-samuel-e.html> (dostęp: 30.09.2015).
- 6 Nagroda Pulitzera – strona oficjalna, <http://www.pulitzer.org/prize-winners-by-category/222> (dostęp: 30.09.2015).
- 7 Pierwsza nagroda za *The European Discovery of America: The Northern Voyages*, Oxford University Press, 1971. Druga nagroda za *The Rising Sun in the Pacific*, Little, Brown and Company (1948). Zob. *The Bancroft Prizes: Previous Awards*, http://library.columbia.edu/about/awards/bancroft/previous_awards.html (dostęp: 30.09.2015).

oraz Nagrody Balzana⁸. Odznaczony został również Medalem Wolności⁹. Jego życiowym dziełem jest piętnaście tomów¹⁰ *Historii Amerykańskiej Marynarki Wojennej podczas II wojny światowej*¹¹.

Trzeci tom wspomnianego powyżej dzieła nosi tytuł *Wschodzące Słońce na Pacyfiku* i został poświęcony pamięci Jamesa Forrestala, który był Sekretarzem Marynarki Wojennej (1944–1947) oraz Sekretarzem Obrony Narodowej Stanów Zjednoczonych (1947–1949)¹². Jeszcze jako podsekretarz marynarki wojennej, w chwili wybuchu wojny na Oceanie

-
- 8 W 1962 roku za jego wkład w zbogacanie kultury współczesnej, za wysoką wartość jego prac nad tematem historii morskiej USA, za badania nad biografią Krzysztofa Kolumba. Zob. *1962 Balzan Prize for History – Samuel Eliot Morison*, <http://www.balzan.org/en/prizewinners/samuel-eliot-morison> (dostęp: 30.09.2015).
- 9 Lyndon B. Johnson: „Remarks at the Presentation of the 1964 Presidential Medal of Freedom Awards”, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=26496#axz-z1boap3jUb> (dostęp: 30.09.2015).
- 10 We wstępie od wydawcy widnieje błędna liczba 14 tomów, ponieważ Morison napisał ich 15. Być może Andrzej Ryba nie wliczył do ilości tomu 15, który zawiera źródła bibliograficzne. Jednakże jest to niedociągnięcie ze strony wydawcy. Zob. *A Bibliography of Writings by Rear Admiral Samuel Eliot Morison, USN*, <http://www.history.navy.mil/research/library/bibliographies/samuel-eliot-morison-a-bibliography.html> (dostęp: 30.09.2015).
- 11 Zainteresowanych pozostałymi tomami czytelników zachęcam do zapoznania się z ich treścią. Tytuły tomów wraz z omówionym w nich zakresem czasowym przedstawiam poniżej: Tom 1: *The Battle of the Atlantic*, September 1939 – May 1943; Tom 2: *Operations in North African Waters*, October 1942 – June 1943, Tom 3: *The Rising Sun in the Pacific*, 1931 – April 1942; Tom 4: *Coral Sea, Midway, and Submarine Actions*, May 1942 – August 1942; Tom 5: *The Struggle for Guadalcanal*, August 1942 – February 1943; Tom 6: *Breaking the Bismarcks Barrier*, July 22, 1942 – May 1, 1944, Tom 7: *Aleutians, Gilberts, and Marshalls*, June 1942 – April 1944; Tom 8: *New Guinea and the Marianas*, March 1944 – August 1944; Tom 9: *Sicily – Salerno – Anzio*, January 1943 – June 1944, Tom 10: *The Atlantic Battle Won*, May 1943 – May 1945, Tom 11: *The Invasion of France and Germany*, 1944–1945, Tom 12: *Leyte*, June 1944 – January 1945, Tom 13: *The Liberation of the Philippines: Luzon, Mindanao, the Visayas*, 1944–1945, Tom 14: *Victory in the Pacific*, 1945; Tom 15: *Supplement and General Index (wydany w 1962 roku)*. Zob. *Samuel Eliot Morison... , op. cit.*; Morison swoje dzieło nazywa „historią fotografowania” II wojny światowej, ponieważ dokumentuje ono historyczne obserwacje wszystkich operacji morskich na Atlantyku i Pacyfiku. Krytykowano go za przesadną dokładność narracji, detaliczne przedstawianie faktów w serii, która tak kompletnie prezentuje zapisi wojny US Navy na morzu. Zob. *The Rising Sun... , op. cit.* (dostęp: 30.09.2015).
- 12 Materiałem wprowadzającym do książki jest dedykacja dla Jamesa Forrestala (s. 5) oraz umieszczone na samym początku recenzji motto z *Tragedii* Sofoklesa (s. 10).

Spokojnym, Forrestal zatwierdził projekt stworzenia rzeczony książki, a później poświęcał wiele uwagi nad zmaterializowaniem się jej efektów poprzez dzielenie się swoją wiedzą i posiadaną dokumentacją. Publikacja zostaje mu poświęcona za szczególne zaufanie jakim obdarzył Morisona podczas prac nad nią¹³.

Autor książki był amerykańskim kontradmirałem i historykiem, który zaproponował prezydentowi Franklinowi Rooseveltowi spisanie historii operacyjnej US Navy, która miała być relacją widzianą oczami uczestnika wydarzeń. Później dzięki przyzwoleniu amerykańskiego prezydenta, Morison miał nieograniczony dostęp do miejsc walk i jej uczestników oraz ogromnej liczby amerykańskich i japońskich dokumentów za pomocą których przedstawił we *Wschodzącym Słońcu na Pacyfiku* pasjonujący obraz walk mających miejsce na Oceanie Spokojnym w latach 1931–1942. Reedycja tej pozycji w Polsce wydana została w 2014 roku przez gdańską Oficynę Wydawniczą Finna.

Polskie tłumaczenie *Wschodzącego Słońca na Pacyfiku*

Na polskie tłumaczenie monumentalnej pracy Morisona, zawarte na 458 stronach, składa się wstęp napisany przez polskiego wydawcę¹⁴, słowo wstępne autora, cztery tematyczne części i ich liczne podrozdziały, które opisują określone ramami czasowymi wydarzenia, oraz spis treści umieszczony na ostatniej karcie książki¹⁵. Tom nie zawiera bibliografii, co uważam za jeden z jego braków. Aczkolwiek osoby zainteresowane całością skompletowanych źródeł bibliograficznych powinny zajrzeć do

-
- 13 Był on kolejną osobą decyzyjną, która zatwierdziła projekt książki a przed nim był jedynie prezydent F. Roosevelt oraz sekretarz Frank Knox. Zob. S.E. Morison, *Wschodzące Słońce na Pacyfiku...*, *op. cit.*, s. 11–16.
 - 14 Tom trzeci egzemplarza amerykańskiego został wydany w 2010 roku przez Naval Institute Press i posiada wprowadzenie napisane przez H. P. Willmotta, który jest autorem *The Last Century of Sea Power: From Port Arthur to Chanak, 1894–1922* (wydanie z 2009 r.). Zob. *The Last Century of Sea Power, Volume 1: From Port Arthur to Chanak, 1894-1922*, <http://www.goodreads.com/book/show/3120203-the-last-century-of-sea-power-volume-1> (dostęp: 30.09.2015).
 - 15 Okładzina przednia książki przedstawia inscenizację wojenną. Fotografia ta prezentuje kadr z nalotu samolotu na okręt wojenny znajdujący się na pełnym morzu. Polskie wydanie ma taką samą okładkę jak amerykańskie. Okładzina tylna przedstawia krótko zawartość publikacji oraz krótki biograf autora.

piętnastego tomu pt. *Supplement and General Index*, który rekompensuje brak literatury przedmiotu w poszczególnych woluminach.

Bardzo często wstęp od wydawcy jest wprowadzeniem, które wyjaśnia specyfikę pozycji z którą mamy do czynienia i streszcza życiorys autora. Już w pierwszym akapicie wstępu do omawianej tu pozycji polski wydawca Andrzej Ryba popełnia kilka karygodnych błędów. Należy je obnażyć już na początku niniejszej recenzji.

We wprowadzeniu do trzeciego tomu wydawca pisze, że autor otrzymał za ten tom Nagrodę Pulitzera. Niestety jest to niezgodne z prawdą, ponieważ *The Rising Sun in the Pacific* został wyróżniony *Bancroft Prize* w 1949 roku¹⁶. Owszem, autor dwukrotnie otrzymał Nagrodę Pulitzera, aczkolwiek za dwa inne dzieła. Pierwszą Nagrodę Pulitzera Morison otrzymał za biografię Krzysztofa Kolumba w 1943 roku¹⁷, a drugą za biografię Johna Paula Jonesa¹⁸ w 1960 roku¹⁹. Błędy te zostały powielone również na tylnej okładce książki, co jeszcze przed zapoznaniem się z treścią tejże pracy wprowadzają w błąd czytelnika.

Przedmowa pióra Morisona znajduje się bezpośrednio przed tekstem głównym i napisana została w grudniu 1947 na Uniwersytecie Harvarda, a następnie uzupełniona w sierpniu 1953 roku na pokładzie jachtu Emily Marshall. W pierwszych słowach S.E. Morison mocno podkreśla, że Amerykanie nie powinni, a wręcz nie mogą, odrzucać znaczenia

¹⁶ *Samuel Eliot Morison...*, *op. cit.*

¹⁷ *Admiral of the Ocean Sea*, Boston, MA: Little, Brown, 1942.

¹⁸ *John Paul Jones: A Sailor's Biography*. Boston, MA: Little, Brown, 1959.; John Paul Jones urodził się w 1747 roku w Szkocji, powrócił do Paryża w 1770 i tam dożył swoich ostatnich dni (zmarł 1792). Kontynentalne imię Jones dodaje po emigracji do brytyjskich kolonii. Był szkockim żeglarzem, służył w Royal Navy, oficer amerykańskiej Continental Navy, admirał rosyjskiej Floty Czarnomorskiej w wojnie z Turcją. Uważany za jednego z „ojców” US Navy. W 1779 roku w rejonie Flamborough Head wypowiedział słynne słowa: „I have not yet begun to fight”, które były odpowiedzią na pytanie zadane przez kapitana Pearsona z Serapisa dotycząca poddania się okrętu Bon Homme Richard w okresie amerykańskiej rewolucji. Zob. „*I Have Not Yet Begun to Fight, 1779 – John Paul Jones in Battle*”, <http://www.eyewitnesstohistory.com/johnpauljones.htm> (dostęp: 30.09.2015); *John Paul Jones*, <http://www.history.navy.mil/browse-by-topic/people/john-paul-jones/uss-john-paul-jones-dd-932.html> (dostęp: 30.09.2015); *John Paul Jones I (DD-932)*, <http://www.history.navy.mil/research/histories/ship-histories/danfs/j/john-paul-jones.html> (dostęp: 30.09.2015).

¹⁹ *Samuel Eliot Morison...*, *op. cit.*

prowadzonych przez nich wojen. W kolejnym zdaniu ponownie krytycznie zauważa, że historia strat wojennych nabiera znaczenia wówczas, gdy wojujący wiedzą z jakiego powodu toczą spory. Historia dopełniająca się w połowie XX wieku wydaje się być bardzo interesująca. Poznajemy dzięki niej wydarzenia, które w istocie doprowadziły do wybuchu wojny na Pacyfiku, a także problematykę dotyczącą endogennych waśni jakie miały miejsce na japońskim lądzie.

We Wstępie historyk nawiązał do dzieła admirała Wiliama Jamesa z Royal Navy zatytułowanego *Niepowodzenia Brytyjskiej Marynarki Wojennej*. Pozycja ta traktuje na temat amerykańskiej wojny o niepodległość. Morison uważa, że równie dobrze podtytuł jego tomu mógłby zostać zatytułowany *Niepowodzenia Marynarki Wojennej Stanów Zjednoczonych*. Po uderzeniu na Pearl Harbor marynarka wojenna USA zaliczyła serię przygniatających klęsk m.in. na wyspie Wake, na Filipinach i Barierze Malajskiej. Operacja przy Balikpapan lub uderzenie Halseya i Doolittle'a na Tokio to nieliczne sukcesy amerykańskiej marynarki wojennej. Morison zaznacza, że praca nad pierwszymi pięcioma miesiącami opisu wojny na Oceanie Spokojnym nie była dla niego przyjemna z racji niepowodzeń amerykańskich sił wojennych²⁰. Śmiało więc możemy dać zwieść się tytułowi publikacji Morisona, bowiem książka opisuje pasmo sukcesów Kraju Wschodzącego Słońca.

W dopisanym w 1953 roku drugim, choć wprawdzie kilkudzianowym, wstępie Morison dodaje, że po 6 latach od pierwszego wydania *Wschodzące Słońce na Pacyfiku* otrzymał cenne uwagi i poprawki, które zostały potwierdzone oraz wprowadzone do książki przez komandora Johna W. McElroya²¹.

Treść

Jak już wcześniej zaznaczyłam publikacja składa się z czterech tematycznych części. Część pierwsza książki, nazwana „Od Panay do Pearl Harbor”, składa się z sześciu rozdziałów, z których każdy jest swoistą

²⁰ S.E. Morison, *Wschodzące Słońce na Pacyfiku...*, op. cit., s. 11–16.

²¹ Otrzymał je od wielu oficerów Marynarki Wojennej Stanów Zjednoczonych, m.in. kapitana J.C. D'Engelbronnera z Królewskiej Holenderskiej Marynarki Wojennej oraz innych oficjalnych historyków armii USA. Zob. *Ibidem*, s. 16.

kontynuacją poprzedniego. Rozdział pierwszy „Hakko Ichiu” rozpoczyna się cytatem z Listu Świętego Jakuba, który brzmi następująco:

Skądże spory i skąd walki między wami? Czy nie pochodzą one z namiętności waszych, które toczą bój w członkach waszych? Pożądacie, a nie macie; zabijacie i zazdrościcie, a nie możecie osiągnąć; walczyście i spory prowadzicie. Nie macie...²².

Cytat ten autor dokańcza w przypisie: „Nie macie, bo nie prosicie”. Morison zauważa, że Święty Jakub w tych słowach ogłasza fundamentalne przyczyny wszystkich wojen. Analizując słowa Świętego Jakuba zaznacza, że dwa narody, które uważały się za biedne, rozpoczęły wojnę aby osiągnąć swoje cele i osiągnęły szereg niesamowitych zwycięstw przez słabość i krótkowzroczność swoich bliskich sąsiadów. Jednakże okrucieństwo i ucisk tych dwóch narodów obudziły gniew pozostałych państw świata i ostatecznie osiągnęły one mniej niż nic²³.

Rozdział „Hakko Ichiu” opowiada o okresie pomiędzy 1920 a 1940 rokiem. Autor w podrozdziale „*Tło*” zarysowuje ówczesne dylematy i zadaje pytania. Zaznacza, że żaden historyk nie powinien uważać, iż jego kraj jako jedyny miał słuszną rację. Uważa, że każdy historyk powinien sobie zadać pytanie czy mężowie stanu mogli zaniechać konfliktowi, który obciąża ich kraj winą, a której często nie przyjmują do wiadomości. Wskazuje też na odmienne wartości Amerykanów i Japończyków, które kształtowała latami przeszłość. Wspomina o osobistych kontaktach i wymianie korespondencji amerykańsko-japońskiej, która przyczyniła się do przyjacielskich bilateralnych kontaktów. Dużą rolę przypisuje działaniom komandora M. Perry’ego oraz T. Harrisa, które uratowały kraj przed izolacją. Odpowiadając sobie na pytanie dlaczego Japonia zaatakowała Amerykę, mimo przyjaznych stosunków, wskazuje bezpośrednie powody. Po pierwsze dalekowschodnią politykę USA, po drugie kontrolę Chin, a po trzecie niemożność przeprowadzenia syntezy mieszanki składającej się z japońskiej siły i odpowiedzialności, potęgi przemysłowej, siły militarnej z elementami rodzimej religii i starożytnymi ideami społecznymi. Podrozdział „Armia i polityka japońska” zarysowuje oddziaływanie

22 List Świętego Jakuba 4, 1–2, Biblia w wydaniu Brytyjskiego i Zagranicznego Towarzystwa Biblijnego, Warszawa, 1984, Cyt. za: *Ibidem*, s. 18.

23 *Ibidem*.

japońskiej armii na japońską politykę zagraniczną do 1920 roku oraz po 1931 roku. Następny podrozdział „Kodo-ha i incydent mandżurski” nakreśla problematykę Restauracji Showa, Program Odbudowy Japonii Ikki Kity oraz wydarzenia z Mandżurii z dnia 18 września 1931 roku. Kolejne dwa podrozdziały opisują wydarzenia pomiędzy 1934 a 1937 rokiem w tym m.in. zatopienie kanonierki Panay.

Następny rozdział „Dwie marynarki wojenne” zarysowuje wydarzenia z 1931–1941 roku. Historyk streszcza w nim problematykę cesarskiej japońskiej marynarki wojennej oraz floty Stanów Zjednoczonych na Oceanie Spokojnym.

Rozdział „Większa Wschodnia Azja” opisuje dylematy rządu japońskiego i amerykańskiego. Ten drugi stanął przed moralnym dylematem ułatwienia japońskiej agresji poprzez albo utrzymanie eksportu ropy naftowej albo odcięcie dostaw, co mogłoby skutkować wojną. Z kolei japoński rząd musiał mieć ropę, aby dokonywać podbojów nowych terytoriów lub podbijać nowe terytoria by uzyskać dostęp do ropy. Autor w podrozdziale tym opisuje również skutki wojny w Europie dla rejonu Pacyfiku. Podrozdział czwarty porusza problematykę wydarzeń od grudnia 1940 roku do listopada 1941 roku. Traktuje on o Pakcie Trójstronnym z 1940 roku, który informował świat o tym, że gdy Japonia rozpocznie ofensywę na południe to z pomocą pośpieszą jej Niemcy w razie zderzenia z USA. W Stanach Zjednoczonych uważano, że Adolf Hitler podburzał i zachęcał Yosuke Matsuoka do wojny z USA i zaatakowania posiadłości brytyjskich na Dalekim Wschodzie. Później Matsuoka namawiany był na zaatakowanie Rosji, zamiast tego zawarł z nią układ o neutralności. Morison w tym podrozdziale opisuje też ruchy amerykańskiej floty wojennej na Oceanie Spokojnym oraz sankcje ekonomiczne oparte na wstrzymaniu Japonii dostaw ropy naftowej i materiałów wojennych, które były wysyłane z USA. Opisuje również ostateczne negocjacje z admirałem Starkiem, które prowadził admirał Nonomura, w których nie wspomniano o obietnicy pokoju, ale o wznowieniu dostaw.

Rozdział „Atak na Pearl Harbor” charakteryzuje plan ataku bazy US Navy, strukturę sił uderzeniowych, sił ekspedycyjnych oraz bardzo dokładny opis ataku. Autor w podrozdziale „Odpowiedzialność i próby naprawy” próbuje dokonać podsumowania ataku na Pearl Harbor. Jednakże podkreśla, że jego intencją nie jest stawianie się w pozycji jednoosobowej komisji śledczej, ponieważ kwestię tę badał przez sześć miesięcy Wspólny Komitet Dochodzeniowy Kongresu, który stworzył poprzez swoją pracę około 40 tomów druku, a te są bez trudu dostępne dla każdego. I w tym miejscu Morison do nich odsyła.

Część druga książki zatytułowana „Filipiny i sąsiadujące wody” zawiera pięć rozdziałów. Ta część obejmuje materiały zgromadzone przez porucznika Alberta Harknessa Juniora oraz dokumenty napisane przez dowódcę Floty Azjatyckiej Stanów Zjednoczonych, czyli Thomasa C. Harta, który w 1942 roku stworzył opis wydarzeń Floty Azjatyckiej tego okresu, a także uzupełnił go dodatkiem w 1946 roku. Na część trzecią „Daleko od Pearl Harbor” składają się trzy rozdziały, w których autor opisuje wydarzenia od 7 grudnia 1941 do 4 czerwca 1942 roku.

Ostatnia, czwarta część zatytułowana „Obrona bariery malajskiej” składa się z ośmiu elementów („Dowództwo Abda”, „Balikpapan”, „Ośmiornica”, „Preludium do inwazji”, „Bitwa na Morzu Jawajskim”, „Krwawy ciąg dalszy”, „Wydarzenie na Oceanie Indyjskim” oraz „Światło w tunelu”). Ten dział książki poświęcony został wydarzeniom od stycznia do marca 1942 roku. Na ostatnich stronach tomu znajdziemy opis uderzenia Halseya – Doolittle’a na Tokio z 18 kwietnia 1942 roku. Podrozdział powstał na podstawie sprawozdania pułkownika S.L.A. Marshalla, a także na bazie raportu z akcji Hormeta (28 kwietnia 1942 r.) oraz indywidualnego wywiadu z wiceadmirałem B. Dukanem przeprowadzonego w 1947 roku²⁴.

Opracowanie urozmaicają tabele porównawcze. Jedna z nich przedstawia siły bojowe marynarek wojennych na obszarze Oceanu Spokojnego w dniu 1 maja 1941 roku. Autor dzieli w niej siły na okręty liniowe, lotniskowce, ciężkie i lekkie krążowniki, niszczyciele oraz okręty wojenne takich państw jak USA, Wielka Brytania, Holandia i Japonia²⁵. Inna tabela przedstawia straty sił powietrznych armii amerykańskiej na Oahu przed i po ataku z 7 grudnia 1942 roku²⁶. Wkład książki uzupełniają również liczne czarno-białe mapy i fotografie, które przedstawiają m.in. sylwetki admirałów, czy też okrętów wojennych takich jak U.S.S Panay lub U.S.S. Mindanao.

Podsumowanie

Wertując kartki *Wschodzącego Słońca na Pacyfiku* możemy prześledzić proces ewolucji wojny na tym obszarze. Autor umiejętnie wykorzystuje

²⁴ *Ibidem*, s. 446.

²⁵ *Ibidem*, s. 82.

²⁶ *Ibidem*, s. 158.

bogaty materiał źródłowy, który w bardzo przystępny sposób przedstawia czytelnikowi. Jeśli przyszły Czytelnik, po powyższym oprowadzaniu go po kartach książki S.E. Morisona, miałby jeszcze wątpliwości i zadawałby sobie pytanie czy ta publikacja jest dla niego, to wypada mi koniecznie wspomnieć, że twórca jest doskonałym obserwatorem rzeczywistości, streszczającym skrupulatnie i barwnie wydarzenia oparte na silnym fundamencie rzetelnych źródeł, dlatego też pozycja jest godna polecenia²⁷.

Książka ta dzięki imponującej pracy twórcy staje się podstawowym źródłem wiedzy dla badaczy oraz wszystkich zainteresowanych historią lotnictwa, okrętów wojennych oraz wydarzeń mających miejsce podczas II wojny światowej na obszarze Oceanu Spokojnego. Ponadto warto nadmienić, że praca zawodowa oraz kompetencje akademickie autora świadczą również o merytorycznym przygotowaniu do pisania książek o takiej tematyce i to sprawia, że recenzowana pozycja zyskuje na wartości.

Bibliografia

- 1962 Balzan Prize for History – Samuel Eliot Morison, <http://www.balzan.org/en/prizewinners/samuel-eliot-morison> (dostęp: 30.09.2015).
- A Bibliography of Writings by Rear Admiral Samuel Eliot Morison, USN*, <http://www.history.navy.mil/research/library/bibliographies/samuel-eliot-morison-a-bibliography.html> (dostęp: 30.09.2015).
- Harvey A., *Eric Geddes: Sole survivor of WWII RAAF aircrew wins fight to erase historic slur over Savo Island bloodbath*, <http://www.abc.net.au/news/2014-10-27/raaf-veteran-wins-fight-to-clear-crews-name/5844958> (dostęp: 30.09.2015).
- „*I Have Not Yet Begun to Fight*,” 1779 – John Paul Jones in Battle, <http://www.eyewitnesstohistory.com/johnpauljones.htm> (dostęp: 30.09.2015).
- John Paul Jones*, <http://www.history.navy.mil/browse-by-topic/people/john-paul-jones/uss-john-paul-jones-dd-932.html> (dostęp: 30.09.2015).
- John Paul Jones I (DD-932)*, <http://www.history.navy.mil/research/histories/ship-histories/danfs/j/john-paul-jones.html> (dostęp: 30.09.2015).

²⁷ J. Ostrowski, *Recenzja książki „Wschodzące słońce na Pacyfiku. 1931–kwiecień 1942”*, <http://www.nowastrategia.org.pl/recenzja-ksiazki-wschodzace-slonce-na-pacyfiku-1931-kwiecien-1942/> (dostęp: 30.09.2015).

- Lyndon B. Johnson: „Remarks at the Presentation of the 1964 Presidential Medal of Freedom Awards”, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=26496#axzz1boap3jUb> (dostęp: 30.09.2015).
- Morison S.E., *The Rising Sun in the Pacific, 1931–April 1942: History of United States Naval Operations in World War II*, Volume 3: *Little Brown and Company*, Boston, 1948. (Wydanie wznowione przez Naval Institute Press w 2010 roku).
- Morison S.E., *Wschodzące Słońce na Pacyfiku. 1931 – Kwiecień 1942*, tłum. M. Perzyński, wyd. Oficyna Wydawnicza Finna, Gdańsk 2014.
- Nagroda Pulitzera – strona oficjalna, <http://www.pulitzer.org/prize-winners-by-category/222> (dostęp: 30.09.2015).
- Ostrowski J., *Recenzja książki „Wschodzące Słońce na Pacyfiku. 1931 – Kwiecień 1942”*, <http://www.nowastrategia.org.pl/recenzja-ksiazki-wschodzace-slonce-na-pacyfiku-1931-kwiecien-1942/> (dostęp: 30.09.2015).
- Samuel Eliot Morison, <http://www.history.navy.mil/research/histories/biographies-list/bios-m/morison-samuel-e.html> (dostęp: 30.09.2015).
- Samuel Eliot Morison (1887-1976), <http://www.usconstitutionmuseum.org/about-us/mission-and-history/samuel-eliot-morison/> (dostęp: 30.09.2015).
- Samuel E. Morison’s Columbus Expedition Reaches United States After Five Months of Following Explorer’s Courses, <http://www.thecrimson.com/article/1940/2/2/samuel-e-morisons-columbus-expedition-reaches/> (dostęp: 30.09.2015).
- The Bancroft Prizes: Previous Awards*, http://library.columbia.edu/about/awards/bancroft/previous_awards.html (dostęp: 30.09.2015).
- The Last Century of Sea Power, Volume 1: From Port Arthur to Chanak, 1894-1922*, <http://www.goodreads.com/book/show/3120203-the-last-century-of-sea-power-volume-1> (dostęp: 30.09.2015).
- The Rising Sun in the Pacific 1931–April 1942*, <http://www.usni.org/store/books/catalog-holiday-2011/books-naval-history-enthusiast-holiday-2011/rising-sun-pacific-1931> (dostęp: 30.09.2015).